

UDK: 821.512.161.09-32:141.72

141.72:821.512.161.09-32

Izvorni naučni rad / Original scientific paper

Melinda Botalić

Amela Mulahmetović

Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli

melinda.botalic@untz.ba

amela.mulahmetovic@gmail.com

SUBORDINIRANI POLOŽAJ ŽENE KAO SUPRUGE U PRIČI „HARAÇ“ (POREZ) TURSKE SPISATELJICE FÜRÜZAN

Apstrakt: Budući da u patrijarhalnom društvu postoje razlike između poimanja muških i ženskih uloga, iskustva i položaj pojedinaca neminovno bivaju uslovljeni rodnom pripadnošću. Autoritet oca/ muža odnosno *pater familias* (kakav je postojao u starom Rimu) ultimativna je datost u patrijarhatu, te je kao takav – neprikosnoven. Primarni je cilj rada prikazati kako to tradicionalna porodica tretira ženu, te kako to naučeni obrasci ponašanja određuju sudbinu žene. U svjetlu toga, tradicionalno i društveno zadati uzusi po kojima se u „svetoj“ instituciji braka tretira žena, i po kojima se, u totalnom opozitu, percipira muškarac, doveli su i do nejednakih odnosa moći, što smo u ovom radu i pokušali dokazati.

Ključne riječi: diskriminacija, tradicionalna porodica, brak, položaj žene

Abstract: As there are differences between male and female understandings and perceptions of the world, their experiences are not identical either. The authority of the father / husband or *pater familias* (as existed in ancient Rome) is the ultimate given in patriarchy, and as such - is inviolable. The primary goal of this paper is to show how the traditional family treats a woman, and how learned patterns of behavior determine a woman's destiny. In the

light of this, the traditionally and socially given practices by which, in the “ sacred “ institution of marriage, a woman is treated, and by which, as a total opposite, a man is perceived, have led to unequal power relations, which we tried to prove in this paper.

Keywords: discrimination, traditional family, marriage, a position of a woman

U tradicionalnom konceptu brak i porodica trebali bi označavati kamen temeljac duštva, utočište i zaštitu žene. Međutim, uvriježena praksa često ukazuje na to da žena u tom okruženju predstavlja objekt koji se drži „pod ključem“ daleko od očiju javnosti, što potiče na razmišljanje da korijen maskuline dominacije leži upravo u porodici. „Jedna od osnovnih pretpostavki patrijarhata bila je da muškarac raspolaže ženskim telom i svim njegovim proizvodima, dok je funkcija žene da sprovede ono za šta je biološki determinisana i da svoje proizvode svojevolumeno podari muškarcu.“¹

Superiornost muškarca/muža nad ženom/suprugom u tradicionalno koncipiranom patrijarhatu/bračnoj zajednici nije ništa drugo nego slika diskriminacije *drugoga*, gdje je jedno, tj. prvo/muškarac, u dominantnom položaju u odnosu na drugo/ženu. „Društvena klasa ili položaj preko svojih agenasa nameću određene regule služeći se roditeljskim figurama, napose ocem jer govorimo o patrijarhatu, koje pojedinci trebaju usvojiti kako bi se oblikovali društveno poželjni načini ponašanja“².

Asimetričnost bračnih uloga, između ostaloga, vjerovatno svoj korijen imaju i u disproporcionalnoj raspodjeli moći, te ekonomskom privređivanju, gdje je muškarac apsolutno dominantan, a žena često, nepravedno, u podređenom položaju. Uobičajena podjela poslova koja podrazumijeva da žena brine o kući i djeci, a da muškarci zarađuju, zapravo jeste rezultat onoga što društvo očekuje. „Muškarci neće, međutim, podjednako učestvovati u roditeljstvu, sve dok od ranog djetinjstva ne budu učeni da prihvate vrednost očinske uloge

¹ Lidija Vasiljević, Feminističke kritike pitanja braka, porodice i roditeljstva, *Neko je rekao feminizam?, Kako je feminizam uticao na žene XXI veka*, SOC, 4. dopunjeno izdanje, Sarajevo 2012, 132.

² Dejan Durić, Autoritet i obitelj u romanu Posljednji Stipančići Vjenceslava Novaka, *Kroatologija 2*, (19-41), Zagreb, 2011, 20.

i stave je u istu ravan s majčinskom.(...) Muškarci se odgajaju tako da izbegavaju odgovornost za podizanje dece.“³

Govoreći o emancipaciji žene, Emma Goldman tvrdi da je emancipacija donijela ženi ekonomsku jednakost sa muškarcem; ona može birati vlasitu profesiju i zanat. Ali, fizički nedovoljno pripremljena da se takmiči sa muškarcem, često je primorana crpiti svu svoju snagu, svu svoju vitalnost, te napregnuti svaki nerv da bi postigla svoju vrednost na tržištu⁴.

Muška je privilegija mogućnost izbora u svakom segmentu, dok je žena, prije svega, predodređena za podređenu ulogu unutar sopstvenoga doma. Nadalje, i sposobnost rađanja učinila je žensko tijelo još ranjivijim te je ono postalo ženina „tamnica“. Ženi se isključivo pripisivala uloga produženja vrste, pa se i sam identitet žene konstruira, prije svega, kroz identitet tijela.⁵

Na ovaj način, princip ženskosti personifikovan je slabošću koja narušava integritet muškosti jer se čast muškarca, porodice, čak i nacije simbolično nastanjuje u ženskom tijelu, a udar na njega (tijelo) predstavlja i napad na gore navedeno.

Što se tiče savremene kontrole moći, može se reći da je tijelo postalo tekst, u koji se upisuju različiti narativi i gdje se, kako navodi Bećirbašić, susreću različiti mehanizmi socijalnog diskursa te tako grade sistem značenja. Međutim, kako ova autorica dalje tvrdi, ne postoji jedno tijelo, već tijela u množini, i ona se ispisuju na osnovu vlastitog/vlastitih iskust(a)va.⁶

Žene su, dakle, marginalizirane i viktimizirane, a njihova se vrijednost očituje u reproduktivnoj ulozi, prvenstveno zato što su tu da produže vrstu. Shodno tome, žene su vlasništvo muškarca unutar sopstvene porodice, što je opet znak apsolutne muške moći, i što, s druge strane, vodi do fizičkog nasilja. „U tradicionalnim patrijarhalnim društvima otac je skoro u potpunosti posedovao

³ bell huks, Uzvratiti reč – govor žene feministkinje, govor crnkinje, (prev. Ana Gorobinski), *Profemina*, Broj 9/10, 1997, (267-302), 166.

⁴ usp. Emma Goldman, *Red Emma Speaks, An Emma Goldman Reader*, Third Edition, Compiled and Edited by Alix Kates Shulman, Humanity Books, preveli Vanda Perović i Aleksandar Ajzinberg, Amherst, New York, 2000, 29.

⁵ usp. Belma Bećirbašić, *Tijelo, ženskost i moć, upisivanja patrijarhalnog diskursa u tijelo*, Synopsis, Zagreb- Sarajevo, 2011, 7.

⁶ usp. Isto, 35.

jednu ili više svojih žena i svoju decu, pa je čak smeo i da ih fizički zlostavlja, a često i da ih ubija i prodaje. U tim društvima je tipično da otac kao glava porodice istovremeno stvara i poseduje svoje potomke, jer je u tom sistemu srodnštva svojina.“⁷

S tim u vezi, i sami porodični odnosi, tj., muž i žena kao njeni konstitutivni članovi, u stalnom su redefiniranju onoga što jesu i šta postaju, drugim riječima, prolaze kroz razne faze koje utječu i na konstruiranje njihovih uzajamnih, ali i individualnih identiteta. „Duboki koreni funkcionalnosti odnosa porodica-društvo koji, osim svoje nejednoznačnosti, objašnjavaju i nejednoznačnost koja se katkad javlja kao prioritet porodičnih procesa i struktura u odlučivanju o pravcu društvenih procesa, počiva u odnosima među polovima kao odnosima moći koji ipak izražavaju individualne i kolektivne potrebe i vrednosti, a čije ih poreklo i istorijsko-društveno formiranje ne čini manje stvarnim ili manje odlučujućim u stvaranju identiteta pojedinaca i grupa.“⁸

Pošto je u patrijarhalnoj kulturi, kakva je opisana u kratkoj priči „**Porez**“ (*Haraç*)⁹ autorice Füzüzan¹⁰, jedina cijenjena uloga žene - supruge i majke, tako je i junakinja ove pripovijetke prikazana kao žena koja nastoji svome mužu ugoditi u svakome smislu. Potpuno je jasno da su očekivanja koja žena treba ispuniti, koncipirana na patrijarhalno utemeljenim normama, gdje svako odstupanje rezultira izopćavanjem.

⁷ Kate Millet, Teorija politike polova, (prevela D.Lj.), *Marksizam u svetu. Studije o ženi i ženski pokreti*, Čaopis prevoda iz strane periodike i knjiga, broj 8-9, NIRO, Novi Sad, 1981, 145.

⁸ Chiara Saraceno, „Porodično vreme i ženski diskontinuitet“, s italijanskog prevela Nada Sponza, u: *Marksizam u svetu. Studije o ženi i ženski pokreti*, Čaopis prevoda iz strane periodike i knjiga, broj 8-9, NIRO, Novi Sad, 1981, 184.

⁹ Zbirka kratkih priča pod nazivom *Parasız Yatılı* nije prevedena na naš jezik. Sve citirane dijelove priče „Haraç“ u ovom radu, kao i sam njen naslov prevele su autorice za potrebe ovog članka.

¹⁰ Rođena je u Istanbulu 1935. godine, a njeno književno stvaralaštvo obuhvata romane, kratke priče, reportaže, poeziju, putopise, dramske komade. Prve pripovijetke objavljuje 1956. godine u časopisima *Türk Dili*, *Pazar Postası* i *Yenilik*. Nakon što je počela objavljivati kratke priče i u listovima *Papirüs* i *Yeni Dergi* (1958), postala je nezaobilazno ime u turskoj savremenoj književnosti.

U pripovijeci „**Porez**“, jednoj od rijetkih pripovjedaka turske spisateljice Fūruzan koja problematizira pitanje braka, autorica govori o tragičnoj sudbini junakinje Servete. Pripovijetka započinje povratkom glavne junakinje s pijace kamo se zaputila da kupi osnovne životne namirnice kakav je naprimjer i kupus, ali u tome nije uspjela jernije imala dovoljno novaca.

Već u uvodnoj rečenici saznajemo o teškom materijalnom položaju žene koja će potom utonuti u sjećanja na ranu maldost i djetinjstvo. R(az)asuti tragovi davno prošlog života i krhotine sjećanja naviru kao bujica, a glavna junakinja iznova proživljava unutarnji košmar sagledavajući svoj život, odnosno njegovo vanjsko i unutarnje, prošlo i sadašnje lice.

Tekst insistira na podređenom položaju glavne junakinje, ali i žene općenito, u turskom društvu, osobito u braku, te na patnjama koje je preživjela i još uvijek proživljava, kao i na njenom bespogovornom prihvatanju autoriteta, teškom životu i besciljnom traganju za identitetom.

U fokusu pripovjedanja nalazi se Serveta – djevojčica koja je kao jako mala dovedena iz nekog sela u Istanbul da bude sluškinja. “Kada je došla da me povede, Gulendam reče : “Ti ćeš raditi sve što ti se kaže.Ovdje ćeš jesti, piti i naučiti kako da se ponizno i s poštovanjem ophodiš prema gazdama. Lijepo ćemo te vaspitati, dijete moje.”¹¹

Odsustvo roditeljske figure, prije svega figure majke, koja je “ta koja interorizira i preuzima društvenu ulogu nametanja patrijarhalnog modela vrijednosti, osobito u odnosu na žensku djecu”¹², u tekstu implicira prigušenu nostalgiju za davno prošlim vremenima. „Nikada me niko nije potražio. Nije moguće da nemam nikoga svoga. Zadnjih mi se dana pred očima vrte slike za koje nisam sigurna šta su, a jedino znam da su stvarne. Vidim neko suhonjavo drveće uz rub širokoga blatnjavog puta. Vidim pokrivenne žene, koje govore kroz nos, kako nose bakrene posude. Kada pada veče, smrknuti muškarci ulaze u kuće od čerpića. Žena ispletene kose stoji u jednoj od polutamnih kuhinja koje mirišu na kvasac za jogurt. Oko nje su velika i mala djeca obučena u pamučne haljine. Žena u naručju

¹¹ Fūruzan, *Parasız Yatılı*, Bilgi Yayınevi, İkinci Basım, Ankara, 1971, 144.

¹² Nirman Moranjak- Bamburać, Identitet i spolnost, *Dijalog*, 1-2, Sarajevo, 2000, 146.

drži jedno od djece i doji. Grudi prožete plavim venama pune su mlijeka. Lice joj ne vidim. Zove me, ali ne mojim imenom, ne zove me Serveta. Dijete koje liči na mene odlazi do nje i grli je. To dijete, odnosno mene, stavlja da sjednem i počinje me češljati.“¹³

Odsustvo uloge subjekta u vlastitom životu, promatranje života kroz retrospektivu i njeno pozicioniranje u društveno polje *drugosti* bez mogućnosti izbora, ostavili su neizbrisivu traumu na Serveti. Bijeg od stvarnosti u neka davna, prošla vremena, za koja čak nismo sigurni ni da li su uistinu postojala, daju Serveti toliko potreban i nikada doživljen osjećaj sigurnosti. Inferiorni položaj glavne junakinje uočava se u njenim stavovima i pristupu životu gdje dominira (po)mirenje sa sudbinom i prihvatanje okolnosti takvim kakve jesu što, pak, predstavlja nasilno saobraženje sa životom *drugog*. Integriranje u stereotip, obitavanje u unutarnjem prostoru rezerviranom za neobrazovanu ženu, za Servetu znači autistično ponavljanje naučenih zadaća. Prerano je odvojena od siromašnog, ali toplog doma, te je odrasla s osjećajem odbacivanja i manje vrijednosti jer su je i roditelji usljed neimaštine prodali bogatoj gradskoj gospodi. Sve to izazvalo je trajnu egzistencijalnu prazninu u ovoj prerano sazreloj djevojčici/ženi.

Fürüzan kreira svoju glavnu junakinju kao lik koji proživljava tipično žensko iskustvo turske žene toga vremena, stasale na tlu patrijarhalnog društva. U obrisima sjećanja koja joj se povremeno vraćaju poput *flashbacka*, ona oživljava majčino odbijanje da kćer dâ u „hraniteljstvo“. Međutim, majka je prisiljena na taj bolni korak jer je sputana svojim rodnim određenjem unutar patrocentričnog društva u kojem vlada „zakon jačega“. „Kao da pjeva pjesmu, emotivno kazuje: ‘ne dam ja nikome svoju kćer. Neka je gola i bosa. Bolje da ovdje umre nego da ide pod tuđi krov. Otkud mu to da proda dijete u Istanbul. Da Bog da mu pare ne trebale!’“¹⁴

Majka je spriječena, sankcionirana i kažnjena, ali isto tako i kći. Muška je autoritativnost neupitna, a preispitanje i podrivanje odluka muža i oca zabranjeno. Majka je nevidljiva kao i njezina kći i njihovom mišljenju i stavovima se ne pridaje značaj. Premda se autorica u tekstu ne zadržava previše na toj temi, u podlozi priče

¹³ Fürüzan, *Parasız Yatılı*, 144.

¹⁴ Isto, 145.

se kontinuirano provlači pitanje ženske podređenosti unutar patrijarhalnog društva. Djevojčica kao žrtva, ostat će zauvijek obilježena unutarnjim stradanjem, a otrgnuta od majčine zaštite i sigurnosti doma, žigosana je bolnom sudbinom.

Trauma u svijesti junakinje rezultira šutnjom i slijepim slijeđenjem naređenja muških autoriteta. Čak i kad joj se jedne večeri u postelju uvlači stari gazda kako bi na toj krhkoj djevojčici zadovoljio svoje najniže, animalne strasti, ona ostaje nijema, svjesna da se nema prava usprotiviti. Serveta u tišini prihvata svoju jezivu stvarnost u cijelome svom užasu, a svoju intimnu tragediju ne dijeli ni s kim, znajući da bi na taj način bila ponovo odbačena. „Noć kada se gazda Rusuhi uvukao u moj krevet, bila je jedna od onih noći kada je gazdarica počela uvečer izlaziti iz vile. (...) Nikako se ne želim prisjećati te večeri kada je gazda napravio ženu od mene, ali je opet ne mogu ni izbaciti iz glave.“¹⁵

Serveta, djevojčica, žrtva seksualnog nasilja, u dobi kada nije mogla čak ni osvijestiti šta se zapravo dogodilo, obilježena je siromaštvom kao osnovnim uzrokom svoje nesretne sudbine, te tako zauvijek gubi pravo na život dostojan „čovjeka“. „Poslušna sam, šta ću takva sam. Nikada nisam postavljala pitanja... Ni te večeri nisam pitala gazdu Rusuhija zašto se trlja o mene. Uvukao mi se u krevet i prekrpio nas je jorganom. Jesam li ga trebala odbiti? Nisam ni znala da ga mogu odbiti. A i da sam rekla ne, ko bi to poslušao mene? Ja sam, pak, slušala svakoga.“¹⁶

Seksualno nasilje gazde Rusuhija u Serveti budi osjećaj krivice u straha, te se ona povlači u sebe plašeći se da će je društvo izopćiti kao razvratnicu ukoliko se sazna za njenu „tajnu“. S druge strane, gazda Rusuhi uživa u njenome mladom tijelu, te se čini da su u patrijarhalno kodiranoj kulturi zamijenjene uloge zločinca i žrtve, na čemu cijeli tekst i insistira.

Naime, Serveta je naučila šutjeti, trpjeti i biti poslušna, a zbog pohote svoga „vlasnika“ koji joj oduzima nevinost, ona nailazi na osudu svoga budućeg muža, gospodina Fatina, koji je od nje stariji više od trideset godina. Povrh toga, njeni su „hranitelji“ ugovorili taj brak, odnosno niko drugi već njen zlostavljač gazda Rusuhi.

¹⁵ Isto, 156-157.

¹⁶ Isto, 158.

U momentu kada ona postaje njegova žena i u fizičkom smislu, Fatin joj spočitava da je „potrošena“, te da su ga prevarili. „Nisam čak ni znala da sam postala žena i da sam izgubila nevinost, sve dok mi Fatin nije rekao to. ‘Sramota’, rekao je, ‘ti nisi djevojka, prevarili su me’. Utroba mi se cijepala. Kako me je samo bilo sramota. Morala sam platiti cijenu za svoj grijeh. Znači, ono što je tako boljelo, trebalo se čuvati samo za muža.“¹⁷

Serveta će cijeloga života plaćati cijenu svoga „grijeha“ jer je (ne) moral vezan isključivo za ženski spol, dok je muški spol, čiji je u ovom slučaju predstavnik gazda Rusuhi, oslobođen bilo kakve društvene osude za svoja (ne)djela.

Traganje za identitetom glavne junakinje centralno je pitanje ove pripovijetke, a kreiranje Servetinog lika kao žene koja je daleko od ideala ako joj se pristupa po muškim mjerilima, osudilo ju je na vječno odgađanje sreće. Bez obzira na to što se stupanje u brak sa znatno starijim muškarcem činilo kao jedino moguće rješenje dostojanstveno uloge u društvu, Serveta nije mogla pobjeći od istine. Ona joj se neprestano vraćala podsjećajući je na počinjenu grešku koja ju je odredila kao prezrenu *drugu*, odnosno nekoga ko ne zaslužuje.

Tokom cijele pripovijetke Serveta se prisjeća, preispituje se, traga za svojim porijeklom i identitetom, te nastoji sklopiti mozaik od krhotina svojih sjećanja. Ona se ne sjeća ni imena svojih roditelja, niti zna odakle tačno dolazi, dvostruko odbačena – jednom od roditelja, drugi put od supruga – bori se s demonima prošlosti. Tek kada se udala za Fatina, i kada je po prvi put vidjela svoj vjenčani list, ugledala je pored imena roditelja i ime Hadžera, pa je zbunjeno upitala muža da li je i to njeno ime. „Prvo smo imali šerijatsko vjenčanje. Kasnije smo se vjenčali i u općini. ‘Hadžera Serveta Turkodogan’. Fatinovo prezime bilo je Turkdogan. Ime majke Hatidža, ime oca Ibrahim, mjesto rođenja Erzindžan. Kad god sam imala priliku, tražila sam da mi to ponovo čitaju. Jednom prilikom nisam se mogla suzdržati, pa sam upitala Fatina, je li i Hadžera moje ime.“¹⁸

Pri svakom prisjećanju na tragične događaje iz prošlosti, glavna junakinja spas od tužnih uspomena pronalazi u sadašnjosti. Iz priče

¹⁷ Isto, 181.

¹⁸ Isto, 181.

saznajemo da Serveta i Fatin imaju sina koji odlazi u Njemačku, što evocira i Servetine uspomene na rastanak od majke. „Kada bi me neko pitao koja je moja želja, kao što to biva u bajkama, rekla bih da želim znati čitati i pisati. Samo da bih mogla napisati nekoliko rečenica sinu. Kad god bih spomenula Fatinu da požuri sa slanjem pisma sinu, on bi mi govorio: ‘Šta ti je, ženo, kud žuriš? Dovoljno je jedno pismo u mjesec ili dva. On je sad u svom svijetu, nemoj misliti da nas se sjeća.’ Fatin nije u pravu. Kada ovako priča, duša mi se cijepa. Zar insan ikad može zaboraviti majku? Ja nikada nisam zaboravila svoju majku koju i ne poznajem. Fatin ima neke svoje zamisli. Eh da je mene neko nekada pitao šta želim...Otkad sam došla na ovaj svijet, nikad nisam ni pomislila da imam pravo nešto poželjeti, a sad je već prekasno.“¹⁹

Emotivna i moralna kriza glavne junakinje čini okosnicu cijele pripovijetke. Autorica Fūruzan pristupa tom problemu na način svojstven ženskom pismu definirajući vladajuću kulturu kreirala rodne odnose tako da ženski rod nailazi na znatan broj prepreka na putu realizacije svojih ciljeva, dok ih je muški rod uglavnom oslobođen.

Izuzimajući seksualno nasilje proživljeno u mladosti i osjećaj srama koji je uslijedio nakon toga, Serveta je podredila svoje bivstvovanje mužu i sinu jer je naučila slušati naredbe, udovoljavati drugima, šutjeti i ništa ne propitivati. Serveta, apsolutna *druga*, ispunjava svoju simboličku zadaću i besprijekorno obavlja svoju rodnu ulogu sve do samog kraja pripovijetke kada razmišlja kako je bolesna i kako ne može ustati i dočekati Fatina iz kafane, te se plaši da će se on zbog toga naljutiti. I zbilja, kada se vratio, Fatin ne zatiče po običaju otvorena vrata, što izaziva ljutnju i bijes u njemu. „Opet je nekoliko puta udario štapom u vrata. Zbog tog lupanja, nekoliko komšija izvirilo je kroz prozore. Bijesnio je jer se vrata i dalje nisu otvarala. Jednom se rukom oslonio na zid (već dugo vremena nije imao snage stojati na nogama a da se ne nasloni na nešto), a drugom je držao štap kojim je neprekidno lupao na vrata. ‘Onaj moj sin ostavio mi je ovu ženu da deveram s njom i otišao. Nit’ priča, nit’ se smije. Samo radi po kući k’o životinja. Zar ima ijedan dan da smo se našalili ili da smo popričali? Čisti pere, pere čisti. Samo to i zna. Ne

¹⁹ Isto, 187.

zna se je li čovjek, a kamo li žena? Još mi je sad zaključala i vrata, pa mi se komšiluk smije.”²⁰

Naime, Servetin suprug ni u jednom trenutku nije pomislio da ga nije dočekala zato što joj se, možda, nešto loše dogodilo. On, kao pravi predstavnik muškog roda unutar patrijarhalnog društva, misli isključivo na sebe i svoje potrebe, te smatra kako ga je ona ovim činom izdala. Izdala ga je kao muškarca kome je podređena, jer ona postoji samo kako bi izvršavala njegove želje i zadovoljavala njegove potrebe, a izdala je i sebe kao ženu koja je stvorena, prije svega, kako bi bila na raspolaganju svome muškarcu. „Serveta, jesi li umrla? Serveta, jesi li to umrla? - počeo je vikati na sav glas. Vikao je iz sve snage, dok je stara žena povijena, nepomično ležala ispred njega.”²¹

Sam kraj pripovijetke tragično je intoniran i završava Servetinom „tihom“ smrću, baš onakvom kakav je bio i njen (ne)proživljeni život, a ova tipična čuvarica reda i poretka, predana supruga i majka koja je uvijek bila na raspolaganju, ona koja „možda nije ni „čovjek“, kako ju je opisao njen suprug Fatin, sa svim svojim rodnim obilježjima, definitivno jeste – ŽENA.

Zaključak

Tradicionalno i društveno zadati uzusi po kojima se u „svetoj“ instituciji braka tretira žena, i po kojima se, u totalnom opozitu, percipira muškarac, doveli su i do nejednakih odnosa moći.

Ova priča o ženi, majci, supruzi, i prije svega robinji bez prava glasa, ne završava njenom pobjedom, iako se njena smrt, možda, može činiti kao spas. Servetina simbolička zadaća je ispunjena, a ona se ugasila tiho baš kao što je i živjela.

Ženino pristajanje isključivo na ulogu domaćice predstavlja začarani krug obaveza iz kojeg se teško izvući, što dovodi ženu u stanje letargije, budi u njoj osjećaj manje vrijednosti, te na kraju rezultira monotonijom koja s vremenom počinje prožimati svaki segment njenog života, što direktno korespondira i sa analiziranom pripovjetkom.

²⁰ Isto, 190.

²¹ Isto, 192.

Nemogućnost izlaska iz navedenih obrazaca ponašanja, gdje je žena u stalnom procesu ispraćanja, čekanja ili dočekivanja, a muškarac taj koji odlazi i dolazi, dovodi i glavnu junakinju Servetu u stanje očajničke borbe za ostvarivanjem lične sreće, što joj, iako na domak ruke, uvijek nekako uspijeva izmaći.

A SUBORDINATE POSITION OF A WOMAN AS A WIFE IN THE STORY “HARAÇ” (TAX) BY THE TURKISH WRITER FÜRÜZAN

Summary

Traditionally and socially set norms according to which a woman is treated in the “holy” institution of marriage, and according to which, in total opposition, a man is perceived, have led to unequal power relations.

This story of a woman, a mother, a wife, and above all a slave without the right to vote, does not end with her victory, although her death may seem like salvation. Serveta’s symbolic task was fulfilled, and she extinguished quietly just as she had lived.

A woman’s acceptance of the role of a housewife represents a vicious circle of obligations from which it is difficult to get out, and which puts a woman into a state of lethargy, awakens a sense of inferiority in her, and ultimately results in monotony that over time permeates every segment of her life, which directly corresponds with the analyzed narrative.

The inability to get out of patterns of behavior where a woman is in a constant process of farewell, seeing off or waiting, and where a man is the one who comes and goes, brings the protagonist Serveta into a state of desperate struggle for personal happiness, which, although at hand, always somehow manages to escape.

BIBLIOGRAFIJA

Izvori

- Füzruzan, *Parasız Yatılı*, Bilgi Yayınevi, İkinci Basım, Ankara, 1971.

Literatura

- Bećirbašić, Belma, *Tijelo, ženskost i moć, upisivanja patrijarhalnog diskursa u tijelo*, Synopsis, Zagreb- Sarajevo, 2011.
- Durić, Dejan, Autoritet i obitelj u romanu Posljednji Stipančići Vjenceslava Novaka, *Kroatologija 2*, Zagreb, 2011, 19-41.
- Goldman, Emma, *Red Emma Speaks, An Emma Goldman Reader*, Third Edition, Compiled and Edited by Alix Kates Shulman, Humanity Books, (preveli Vanda Perović i Aleksandar Ajzinberg), Amherst, New York, 2000.
- huks, bell, Uzvratiti reč – govor žene feministkinje, govor crnkinje, (prev. Ana Gorobinski), *Profemina*, Broj 9/10, 1997, 267–302,
- Millet, Kate, Teorija politike polova, (prevela D.Lj.), *Marksizam u svetu. Studije o ženi i ženski pokreti*, Časopis prevoda iz strane periodike i knjiga, broj 8-9, NIRO, Novi Sad, 1981. 168-185.
- Moranjak- Bamburać, Nirman, Identitet i spolnost, *Dijalog*, 1-2, Sarajevo, 2000, 142-156.
- Saraceno, Chiara, Porodično vreme i ženski diskontinuitet, (prevela Nada Sponza), *Marksizam u svetu. Studije o ženi i ženski pokreti*, Časopis prevoda iz strane periodike i knjiga, broj 8-9, NIRO, Novi Sad, 1981, 102-146.
- Vasiljević, Lidija, Feminističke kritike pitanja braka, porodice i roditeljstva, *Neko je rekao feminizam?, Kako je feminizam uticao na žene XXI veka*, SOC, 4. dopunjeno izdanje, Sarajevo, 2012, 94-120.

UDK 94

ISSN 2303-7539 (print)
ISSN: 2303-8543 (online)

**DRUŠTVO HISTORIČARA TUZLANSKOG KANTONA
ODSJEK ZA HISTORIJU FILOZOFSKOG FAKULTETA
UNIVERZITETA U TUZLI**

HISTORIJSKA MISAO HISTORICAL THOUGHT

5

HISTORIJSKA MISAO, GOD. V, BR. 5, 1-194, TUZLA, 2019.